УДК 711.4:37:614.8

В. О. Галяновська
А. В. Бондар

УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЯМИ НАВКОЛО ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджено особливості управління територіями навколо закладів освіти як важливої складової містобудівної діяльності. Розглянуто основні аспекти формування безпечного міського простору, зокрема організацію дорожнього руху, благоустрій, озеленення та забезпечення безбар'єрності. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до планування й розвитку прилеглих до закладів освіти територій для підвищення рівня безпеки та комфорту користувачів міського середовища.

Ключові слова: містобудівна діяльність, безпечний міський простір, заклади освіти, благоустрій територій, безбар'єрність, транспортна безпека, міське середовище.

Abstract

This paper examines the management of areas surrounding educational institutions as a significant component of urban planning. It explores key aspects of creating a safe urban environment, including traffic management, site improvement, landscaping, and the provision of barrier-free accessibility. The study substantiates the need for a comprehensive approach to the planning and development of areas adjacent to educational institutions, aimed at enhancing safety and comfort for users of the urban environment.

Keywords: urban planning activity, safe urban space, educational institutions, site improvement, barrier-free accessibility, transport safety, urban environment.

Вступ

Формування безпечного міського простору є одним із пріоритетних напрямів сучасної містобудівної діяльності. Особливе місце в цій системі посідають території навколо закладів освіти, оскільки вони є зонами щоденної активності значної кількості дітей, молоді, педагогічних працівників і батьків. Такі території виконують не лише функцію забезпечення доступу до освітніх установ, але й виступають важливими елементами громадського простору, що впливають на якість життя населення та загальний рівень комфортності міського середовища.

В умовах зростання транспортного навантаження, ущільнення міської забудови та підвищення вимог до якості громадських просторів особливої актуальності набуває питання ефективного управління територіями навколо закладів освіти. Недостатній рівень благоустрою, відсутність безпечних пішохідних маршрутів, озеленення або елементів безбар'єрності можуть негативно впливати на безпеку учасників освітнього процесу та знижувати ефективність функціонування навчальних закладів. Тому планування та розвиток таких територій мають здійснюватися з урахуванням містобудівних, соціальних, транспортних і екологічних аспектів.

Важливою умовою формування сучасного освітнього середовища є впровадження принципів людиноцентричного проєктування та сталого розвитку. Території навколо закладів освіти повинні гарантувати безпеку руху, комфортне перебування та доступність для всіх категорій населення. У зв'язку з цим дослідження особливостей управління такими територіями є актуальним напрямом сучасної містобудівної науки й практики та сприяє пошуку ефективних підходів до створення безпечного й комфортного міського простору.

Результати дослідження

Території навколо закладів освіти виконують важливу містобудівну, соціальну та комунікаційну функції. Вони є місцями щоденного пересування значної кількості пішоходів, тому потребують особ-

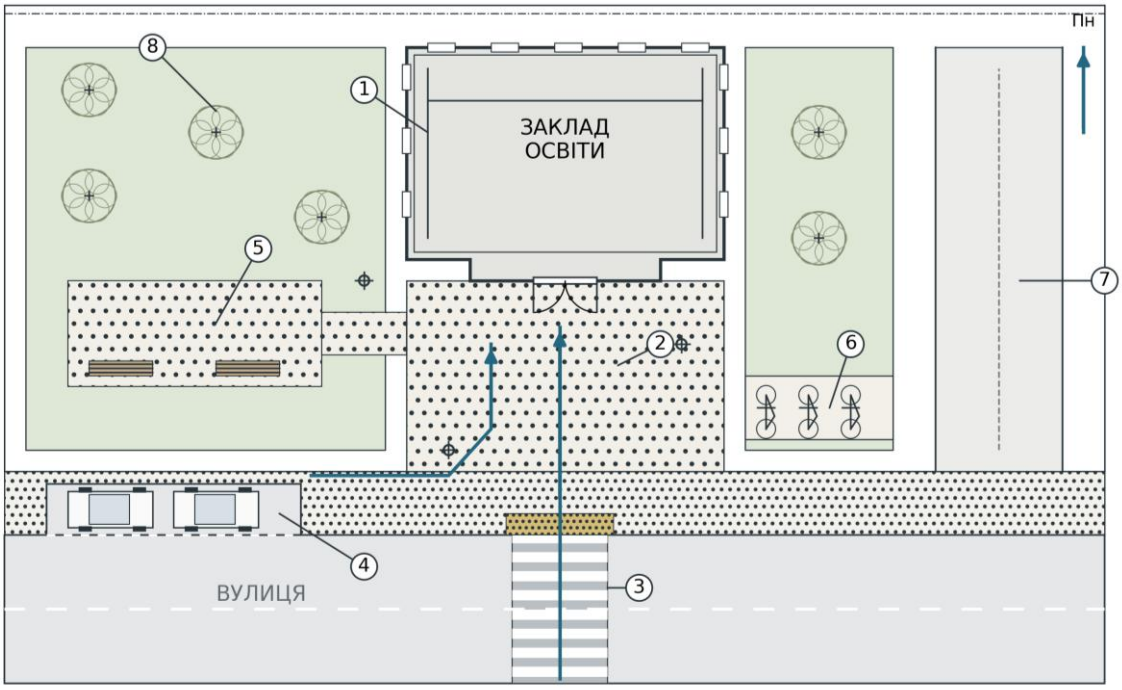
ливої уваги під час планування та управління. Відповідно до законодавства у сфері містобудівної діяльності, розвиток територій має здійснюватися з урахуванням принципів раціонального використання земель, забезпечення громадських потреб та формування безпечного життєвого середовища [1].

Важливим напрямом управління територіями навколо закладів освіти є організація безпечного дорожнього руху. Згідно з вимогами державних будівельних норм щодо планування та забудови територій, при розміщенні об'єктів освіти необхідно організовувати безпечні пішохідні сполучення, нормативну транспортну доступність та належні умови пересування для населення [2]. Для цього доцільним є облаштування регульованих пішохідних переходів, велосипедних маршрутів, підвищених перехресть та спеціальних зон висадки учнів.

Не менш важливим складником безпечного міського простору є благоустрій прилеглих територій. Законодавство України визначає благоустрій як комплекс заходів, спрямованих на створення сприятливих умов життєдіяльності населення [3]. Належне освітлення, якісне покриття пішохідних доріжок, наявність місць короткочасного відпочинку та зелених зон сприяють підвищенню рівня безпеки і комфортності середовища.

Суттєву роль у формуванні якісного міського простору відіграє озеленення. Зелені насадження покращують мікрокліматичні умови, знижують рівень шуму та створюють сприятливе середовище для відпочинку й навчання. Наукові дослідження у сфері дизайну міського середовища підкреслюють важливість комплексного формування громадських просторів як складової комфортного та гармонійного міського середовища [4].

Просторове поєднання запропонованих заходів показано на рис. 1. Основою схеми є безперервний пішохідний маршрут від переходу та зони висадки до головного входу. Службовий доступ відокремлено від вхідного майданчика, а місця очікування і велопаркування винесено за межі основного пішохідного потоку. Синіми стрілками позначено пішохідні маршрути. Зону висадки зміщено відносно переходу, а насадження розташовано поза основним напрямком підходу.

1 — будівля; 2 — вхідний майданчик; 3 — пішохідний перехід; 4 — зона висадки;
5 — місця очікування; 6 — велопаркування; 7 — службовий проїзд; 8 — озеленення.

Рисунок 1 – Планувальна схема організації території біля закладу освіти

Окремим напрямом управління є забезпечення доступності територій для всіх категорій населення. Відповідно до вимог щодо інклюзивності будівель і споруд, громадські простори мають бути пристосованими для маломобільних груп населення [5]. Це передбачає облаштування понижених бордюрів, тактильних смуг, безпечних пішохідних переходів та інших елементів безбар'єрного середовища.

Крім того, Закон України «Про освіту» визначає необхідність створення безпечного та доступного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу [6]. З огляду на це, території навколо

закладів освіти повинні розглядатися не лише як функціональні елементи транспортної інфраструктури, а й як повноцінні громадські простори, орієнтовані на потреби людини.

Таким чином, ефективне управління територіями навколо закладів освіти має базуватися на комплексному поєднанні вимог безпеки, благоустрою, інклюзивності та сталого розвитку міського середовища.

Конструктивне вирішення пішохідного підходу має забезпечувати відведення поверхневих вод від входу та безперервність доступного маршруту. На рис. 2 наведено поперечний розріз вхідної зони й деталізований вузол примикання мощення до водовідвідного лотка. Показано взаємне розташування покриття, його основи, озелененої смуги та входу в будівлю.

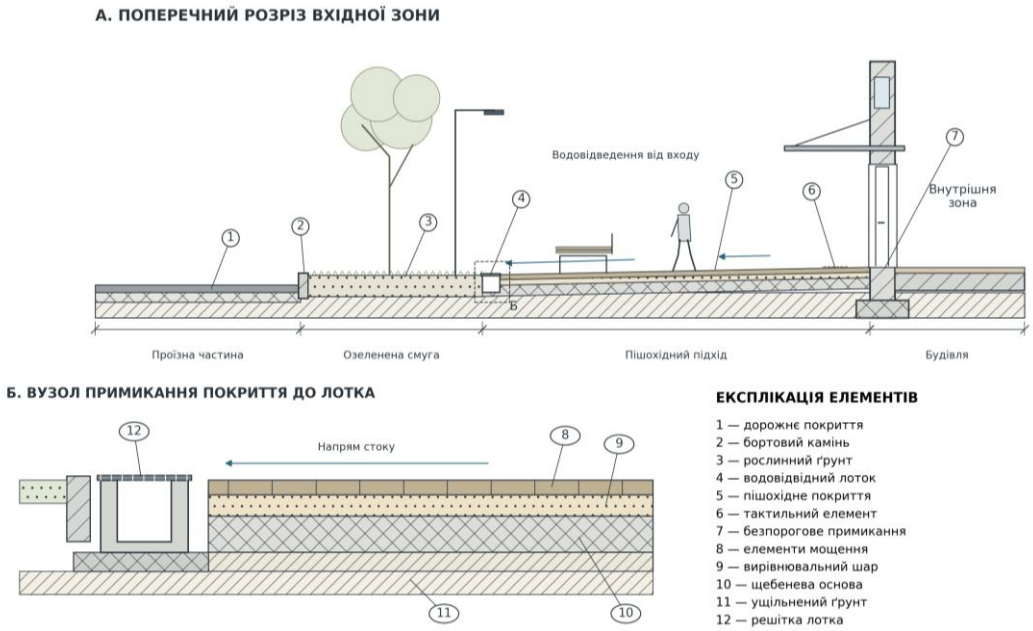

Рисунок 2 – Конструктивна схема вхідної зони закладу освіти:
а – поперечний розріз; б – вузол примикання покриття до водовідвідного лотка

Покриття пішохідного підходу в запропонованій схемі утворюють елементи мощення, вирівнювальний шар і щебенева основа по ущільненому ґрунту. Поверхневий стік спрямовано від будівлі до лотка, решітку якого узгоджують із рівнем суміжного покриття. Біля входу передбачено безпорогове примикання; опори освітлення, озеленення та місця відпочинку розміщують поза вільною смугою руху. Товщини шарів, ухили, тип тактильних елементів і пропускну здатність водовідведення визначають проєктом відповідно до умов конкретної ділянки. Під час експлуатації необхідно контролювати стан швів, просідання покриття й очищення лотків

Висновки

У результаті дослідження встановлено, що території навколо закладів освіти відіграють важливу роль у формуванні безпечного та комфортного міського середовища. Їх ефективне функціонування залежить від комплексного поєднання містобудівних, транспортних, соціальних та екологічних рішень. Особливого значення набуває забезпечення безпечного руху пішоходів і велосипедистів, створення якісно облаштованих громадських просторів, розвиток системи озеленення та впровадження принципів безбар’єрності.

Проведений аналіз нормативно-правової бази засвідчив, що сучасні підходи до планування територій передбачають орієнтацію на потреби людини та створення доступного середовища для всіх груп населення. У зв’язку з цим території навколо закладів освіти доцільно розглядати не лише як функціональні зони обслуговування навчальних закладів, а і як важливі елементи громадського простору, що впливають на якість життя мешканців та формують позитивний образ міста.

Отже, управління територіями навколо закладів освіти має здійснюватися на основі комплексного містобудівного підходу, який поєднує вимоги безпеки, благоустрою, інклюзивності та сталого розвитку. Реалізація таких заходів сприятиме підвищенню рівня безпеки учасників освітнього процесу,

покращенню якості міського середовища та забезпеченню збалансованого розвитку територіальних громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 34. Ст. 343.
2. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування і забудова територій. Київ : Міністерство розвитку громад та територій України, 2019. 185 с.
3. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005 № 2807-IV // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 49. Ст. 517.
4. Ковальський В. П., Постолатій М. О., Вознюк І. М. Дизайн міського середовища // Стратегія розвитку міст: молодь і майбутнє (інноваційний ліфт) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 15–16 квітня 2020 р. Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, 2020. С. 317–322.
5. ДБН В.2.2-40:2018. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. Київ : Міністерство розвитку громад та територій України, 2018. 64 с.
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.

Галяновська Вікторія Олегівна – студентка групи БМ-24б, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: viktoriya.halyanovska@gmail.com

Бондар Альона Василівна – к.т.н., доцент кафедри Міського будівництва та архітектури, Факультет будівництва цивільної і екологічної інженерії Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця. e-mail: bondarav@vntu.edu.ua

Науковий керівник: ***Бондар Альона Василівна*** – к.т.н., доцент кафедри Міського будівництва та архітектури, Факультет будівництва цивільної і екологічної інженерії Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця

Halianovska Viktoriia O. – student of group BM-24b, Faculty of Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: viktoriya.halyanovska@gmail.com

Bondar Aliona V. – Candidate of Technical Sciences (PhD), Associate Professor at the Department of Urban Construction and Architecture, Faculty of Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: bondarav@vntu.edu.ua

Scientific Supervisor: ***Bondar Aliona V.*** – Candidate of Technical Sciences (PhD), Associate Professor at the Department of Urban Construction and Architecture, Faculty of Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia